

Teachers4Victims

Onderzoeksrapport voor scholen en ouders

Teachers4Victims

APRIL 2021

Doctoraatsonderzoekers:

Karliën Demol
Isabel ten Bokkel
Fleur van Gils

Promotoren:

Prof. Hilde Colpin
Prof. Karine Verschueren

Teachers4Victims@kuleuven.be

Voorwoord

Tijdens het schooljaar 2018-2019 nam uw school/kind deel aan de Teachers4Victims studie van de KU Leuven. Het hoofddoel van de studie was om na te gaan hoe leerkrachten pesten op school kunnen helpen voorkomen en verminderen. Aan de studie hebben 13 Vlaamse lagere scholen deelgenomen met een totaal van 1051 deelnemende leerlingen en 61 leerkrachten uit het vierde tot zesde leerjaar. Wij kwamen vier keer langs doorheen het schooljaar: in november (Tijdstip 1, T1), februari (T2), april (T3) en mei (T4). Tijdens onze bezoeken namen we vragenlijsten af bij leerlingen en leerkrachten. Ook vulden ouders eenmalig een korte vragenlijst in en observeerden we een lesuur in de klas op T1.

Dit rapport bevat een samenvatting van de voornaamste beschrijvende bevindingen, onderverdeeld in de volgende thema's:

1. Deelnemers
2. Pesten tussen leerlingen
3. Interacties tussen leerkracht en leerling
4. Visie van leerkrachten
5. Visie van ouders

De bevindingen zijn per onderdeel eerst grafisch weergegeven. Extra toelichting bij de grafische weergave en onze metingen is terug te vinden vanaf pagina 8. Tot slot geven we op pagina 12 enkele links naar websites over pesten en de aanpak van pesten door scholen en ouders.

Wij hopen dat deze bevindingen u verder inzicht kunnen geven in het probleem van pesten op school en een hulp kunnen zijn in het steeds verder werken aan een veilige en positieve schoolomgeving voor iedereen.

Tot slot willen we de alle deelnemende leerlingen, leerkrachten, directies, contactpersonen en ouders hartelijk danken voor de medewerking.

Het onderzoeksteam Teachers4Victims

Dit onderzoek werd gefinancierd door het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (G071317N) en het Bijzonder Onderzoeksfonds van KU Leuven (C2417026).

Deelnemers

1051 leerlingen

♀ 53%

📍 92% geboren in België

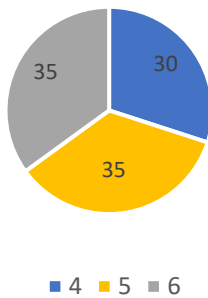
13 scholen

62 klassen

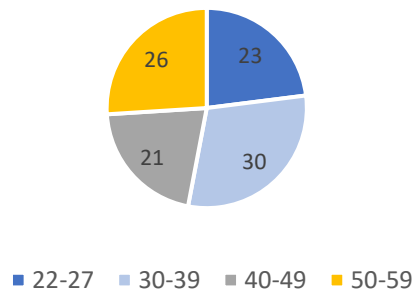
61 leerkrachten

♀ 80%

Verdeling van leerlingen over leerjaren

Leeftijd van leerkrachten (in jaren)

Werkwijze

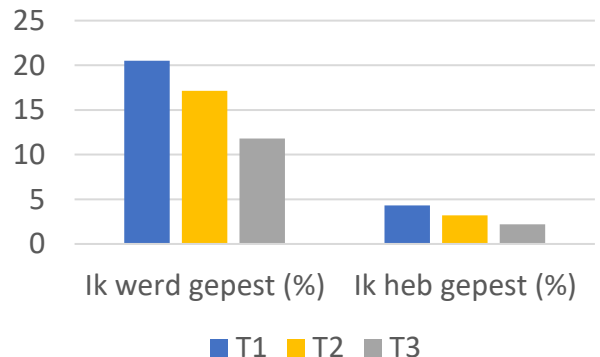
De leerlingen en leerkrachten vulden op de eerste drie meetmomenten doorheen het schooljaar 2018-2019 (november, februari, april) grotendeels dezelfde vragenlijsten in. Op deze manier konden wij veranderingen doorheen het schooljaar onderzoeken. In november (T1) observeerden wij ook eenmalig in de klas en vulden ouders een korte vragenlijst in. Tot slot lazen de leerlingen in mei (T4) een verhaal over pesten en vulden zij een nieuwe vragenlijst in.

	T1	T2	T3	T4
Leerlingen				
Leerkrachten				
Ouders				

Pesten tussen leerlingen

Pesten en gepest worden

Meer leerlingen gaven aan dat ze gepest werden dan dat ze anderen pestten. Ook nam pesten doorheen het schooljaar af. Op T1 gaf 21% van de leerlingen aan minstens 2 á 3 keer gepest te zijn in de voorafgaande maanden, op T3 was dit nog 12%. Het lijkt dus belangrijk om in te zetten op het tegengaan van pesten vanaf het begin van het schooljaar.

Definitie

Op elk meetmoment werd de definitie van pesten voorgelezen aan de leerlingen. De basiselementen van pesten werden genoemd: het **herhaaldelijk** en **doelbewust** lastigvallen van een ander, waarbij sprake is van een **machtsverschil** tussen dader en slachtoffer. Zo had iedere leerling tijdens het beantwoorden van de vragen hetzelfde beeld over wat pesten inhoudt.

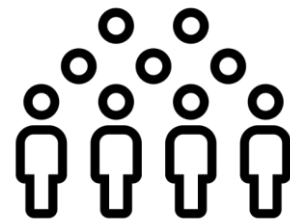
Vormen van pesten

Leerlingen gaven aan op **meerdere manieren** gepest te worden. Verbaal pesten (bijv. uitschelden), fysiek pesten (bijv. slaan), relationeel pesten (bijv. uitsluiten) en cyberpesten (bijv. vervelende foto's versturen via internet) kwamen voor.

Pestrollen

Leerlingen hebben ook vragen beantwoord over de rol van hun **klasgenoten** tijdens peestsituaties. De uitleg over deze vragen staat op pagina 9. Op T1 was volgens leerlingen 9% van hun klasgenoten slachtoffer, 12% pester, 12% assistent, 12% bekrachtiger, 35% verdediger en 53% buitenstaander tijdens peestsituaties.

Jongens en meisjes

Op T1, T2 en T3 gaven meer jongens dan meisjes aan dat ze **andere leerlingen pestten**. Alleen op T2 en T3 gaven meer meisjes dan jongens aan dat ze **zelf gepest werden**.

Praten over pesten

Van de leerlingen die op T3 gepest werden, vertelde één op vijf dit aan **niemand**. Degenen die dit wel deelden, vertelden dit het vaakst aan hun ouders (70%). Bijna 40% vertelde het aan hun leerkracht. Het is dus belangrijk om als leerkracht alert te zijn op signalen van pesten in de klas, omdat niet iedereen hierover vertelt.

Interacties tussen leerkracht en leerling

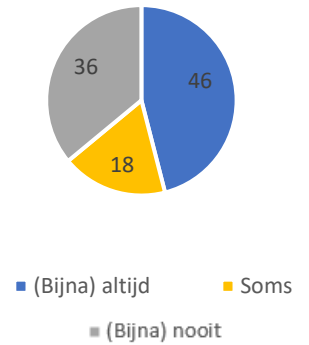
Wat kunnen leerkrachten doen?

Doorheen het schooljaar gaf meer dan driekwart van de leerlingen (77%) aan dat leerkrachten volgens hen **(heel) veel** kunnen doen om pesten op school te verminderen.

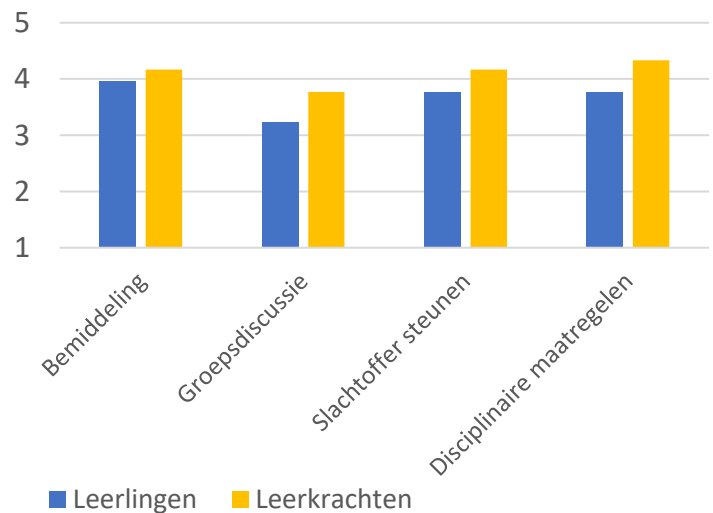
Hoe reageren leerkrachten?

Doorheen het schooljaar gaf iets minder dan de helft (46%) van de leerlingen aan dat hun leerkracht **(bijna) altijd goed** reageert wanneer er gepest wordt. Toch gaf ook 36% aan dat hun leerkracht **(bijna) nooit goed** reageert.

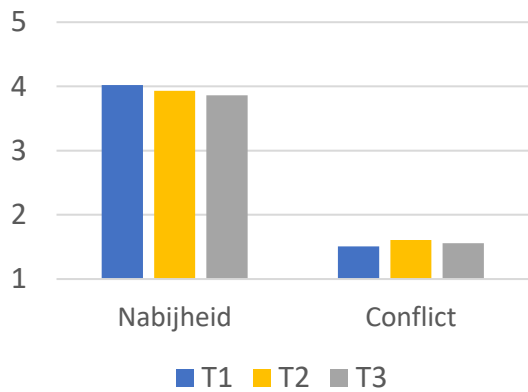

Reacties bij pesten

Op T1, T2 en T3 werden zowel leerlingen als leerkrachten bevraagd over hun idee van de reacties van leerkrachten bij pesten. Gemiddeld over de verschillende meetmomenten heen pasten leerkrachten volgens hun leerlingen het vaakst **bemiddeling** toe. De leerkrachten zelf gaven aan dat zij het vaakst **disciplinaire maatregelen** toepasten. Leerkrachten gaven voor alle reacties aan deze vaker toe te passen dan dat leerlingen aangaven.

Op T4 lazen de leerlingen een **kort verhaal over pesten**. Eerst moesten ze zich inbeelden dat ze op een **nieuwe school** zaten. Daarna lazen zij over een pestincident tussen twee leerlingen van hun nieuwe klas én de reactie van de leerkracht van hun nieuwe klas hierop. Er waren **vier mogelijke reacties**. De leerkracht: reageerde niet (1), troostte de leerling die gepest werd (2), maakte de leerling die pestte duidelijk dat pesten niet kan (3) of deed beide (4). Elke leerling las één verhaal en kende dus één reactie van de leerkracht. Uit onze resultaten konden we concluderen dat het niet reageren van de leerkracht samenhangt met de **meest negatieve ideeën** bij leerlingen. Zo dachten de leerlingen dat deze leerkracht pesten niet zo erg vond en verwachtten ze bijvoorbeeld meer pesten in de klas van deze leerkracht. Het **corrigeren van de leerling die pestte gaf een sterker signaal** dan het troosten van de gepeste leerling. Leerlingen vonden corrigeren de meest geschikte reactie en hadden sterker het idee dat deze leerkracht tegen pesten was. Ten slotte vonden we dat leerlingen meer geneigd waren om de leerkracht die had gecorrigeerd te **vertellen over eventuele toekomstige pestproblemen**. Deze resultaten suggereren dat leerlingen de reacties van hun leerkrachten op pesten kunnen observeren en hier verschillende ideeën uit kunnen afleiden. Deze ideeën kunnen op hun beurt invloed hebben op pestgedrag in de klas. Eerder onderzoek vond bijvoorbeeld dat er minder gepest wordt in klassen waar leerlingen denken dat de leerkracht sterk tegen pesten is.

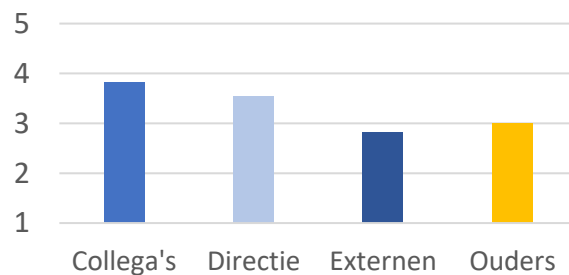
Band tussen leerkracht en leerling

We vroegen aan leerlingen hoe de emotionele band met hun leerkracht was. Dit deden we aan de hand van meerdere stellingen over **nabijheid** (bijv. 'Ik kom goed overeen met mijn juf/meester') en **conflict** (bijv. 'Ik heb vaak ruzie met mijn juf/meester'). Leerlingen ervoeren doorheen het hele schooljaar gemiddeld relatief veel nabijheid en weinig conflict.

Visie van leerkrachten

Ondersteuning bij omgang met pesten

Over het algemeen voelden leerkrachten zich in hun omgang met pesten gesteund door anderen. Leerkrachten gaven aan dat ze zich in het omgaan met pesten het meest ondersteund voelen door **collega's**, gevolgd door directie. Hierna volgden steun door ouders en externen.

Zelfeffectiviteit in de omgang met pesten

Gevoelens van zelfeffectiviteit bij leerkrachten (= het vertrouwen in zichzelf om met succes met pesten te kunnen omgaan) werden nagegaan op T3. Het grootste deel van de leerkrachten (77%) had **enigszins vertrouwen** in zichzelf om met succes met pesten te kunnen omgaan en 19% van de leerkrachten had veel vertrouwen in zichzelf.

Eigen ervaringen met pesten

Eén op vijf leerkrachten gaf aan **zelf gepest** te zijn op de basisschool. Verder had iets meer dan één op tien (13%) van de leerkrachten **anderen gepest** op de basisschool. Ten slotte gaven drie op vier leerkrachten aan dat ze medeleerlingen die gepest werden **verdedigden** tijdens hun schooltijd.

Overtuigingen over pesten

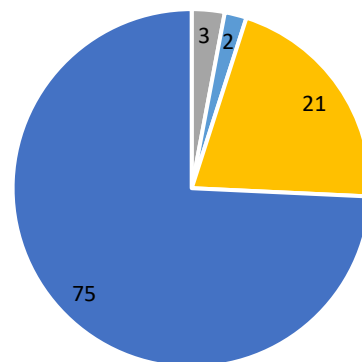
We bevroegen de overtuigingen van leerkrachten over de **oorzaken van pesten**. Leerkrachten dachten dat pesten kan komen door zowel oorzaken die **binnen** de leerkracht liggen als oorzaken die **buiten** de leerkracht liggen. Echter, ook al wordt de oorzaak buiten de leerkracht gelegd, dan kunnen zij alsnog invloed uitoefenen op het pestgedrag. Leerkrachten gaven iets vaker aan dat pesten komt door oorzaken die buiten hen liggen dan oorzaken die binnen hen liggen.

Leerkrachten gingen het **meest akkoord** met de stelling: 'Pesten komt doordat de pester frustraties afreageert op een ander kind'. Ze gingen het **minst akkoord** met de stelling: 'Pesten komt doordat de leerkracht het gepeste kind niet graag mag en dit uitstraalt'.

Visie van ouders

Belang van tussenkomsten van leerkrachten

Ruim 80% van de ouders vulde de oudervragenlijst in. Het grootste deel van hen was het **sterk eens** met de stelling: 'Ik vind het goed als leerkrachten tussenkomen bij pesten op school.'. Slechts 5% van de ouders was het oneens met deze stelling of had een neutrale mening.

- (Sterk mee) oneens
- Neutraal
- Eens
- Sterk mee eens

Extra toelichting bij de bevindingen

Pesten tussen leerlingen

- **Pesten en gepest worden:** Op T1, T2 en T3 vroegen we aan leerlingen: ‘Hoe vaak heb je gepest op school tijdens de laatste maanden?’ en ‘Hoe vaak ben je gepest op school tijdens de laatste maanden?’. De antwoordopties konden variëren van 1 (= Ik heb niemand gepest/ben niet gepest op school gedurende de laatste maanden) tot 5 (= Meerdere keren per week). Leerlingen kruisten steeds één vakje aan dat het best op hen van toepassing was. Voor de grafiek hebben we het percentage gebruikt van leerlingen dat minstens twee á drie keer pestte/gepest was (= antwoordoptie 3 of hoger). De resultaten tonen een groot verschil tussen zelf pesten en gepest worden. Dit kan meerdere oorzaken hebben, bijvoorbeeld:
 - Een beperkt aantal leerlingen pest meerdere kinderen;
 - Leerlingen die pesten hebben niet altijd door dat hun gedrag pesten is (ondanks de voorgelezen definitie);
 - Er speelt sociale wenselijkheid, waardoor leerlingen niet eerlijk (durven) aangeven dat zij pesten.Zoals hoger aangegeven lijkt het belangrijk om vanaf het begin van het schooljaar in te zetten op het tegengaan van pesten. De eerste weken van een schooljaar worden in dat verband ook wel de “Gouden Weken” genoemd. In die periode wordt de sfeer van een klas bepaald door het vormen van klasnormen en sociale relaties binnen de klas.
- **Definitie:** We gaven de volgende definitie van pesten aan leerlingen en leerkrachten:

We zeggen dat een leerling gepest wordt wanneer een andere leerling of groep van leerlingen:

 - gemene of kwetsende dingen tegen hem/haar zegt
 - hem/haar uitlacht
 - hem/haar kwetsende of gemene namen geeft
 - hem/haar negeert
 - hem/haar met opzet uitsluit
 - hem/haar slaat, duwt, trekt of stampet
 - roddels of leugens over hem/haar vertelt tegen andere leerlingen
 - andere gemene dingen doet tegen hem/haar (bijvoorbeeld opsluiten in een klas, iets afpakken of nog iets anders gemeen)

We spreken van pesten als één of meer van deze dingen meerdere keren/herhaaldelijk gebeuren op een gemene en kwetsende manier en als de leerling die gepest wordt het moeilijk vindt om zich te verdedigen/het pesten te stoppen. Maar het is GEEN pesten als leerlingen elkaar plagen op een speelse en vriendelijke manier. Het is ook geen pesten als twee leerlingen - die ongeveer even sterk of machtig zijn - ruzie maken of vechten.
- **Vormen van pesten:** We stelden leerlingen meerdere vragen over vormen van pesten. We maakten een onderscheid in fysiek pesten (bijv. ‘Hoe vaak word je geslagen?’), verbaal pesten (bijv. ‘Hoe vaak word je uitgescholden?’) en relationeel pesten (bijv. ‘Hoe vaak word je opzettelijk uitgesloten tijdens spelletjes of activiteiten?’). Leerlingen kruisten steeds één vakje aan dat het best op hen van toepassing was, met antwoordopties van 1 (= Nooit) tot 5 (= Altijd). De vraag over cyberpesten luidde: ‘Ik ben gepest doordat ik op het internet of via de telefoon door leerlingen van mijn school werd lastig gevallen met vervelende berichten of foto’s.’. De antwoordopties konden variëren van 1 (= Helemaal niet) tot 5 (= Meerdere keren per week). Doordat de pestvormen op verschillende manieren bevraagd werden, konden we niet nagaan welke pestvorm het vaakst voorkwam.

- **Pestrollen:** De leerlingen vulden enkele vragen in over pesten onder leerlingen van hun klas of school. Ze gaven aan welke rol hun klasgenoten hadden in pesten. Ze mochten hun eigen naam niet opschrijven. We bevroegen de rollen van slachtoffer ('Welke klasgenoten worden op school gepest door andere leerlingen?'), pester ('Welke klasgenoten pesten op school andere leerlingen?'), assistent ('Welke klasgenoten doen mee met pesten op school als een andere leerling ermee is begonnen?'), bekrachtiger ('Welke klasgenoten lachen er wanneer een leerling gepest wordt op school?'), verdediger ('Welke klasgenoten nemen het op voor leerlingen die gepest worden op school?') en buitenstaander ('Welke klasgenoten zijn meestal niet aanwezig bij peestsituaties op school?'). Daarna berekenden we per klas hoe vaak de naam van iedere leerling was opgeschreven. De weergegeven percentages werden berekend op basis van het aantal leerlingen dat minstens twee keer door medeleerlingen genoemd werd. Als we de antwoorden van leerlingen over zichzelf (zelfrapportage pesten en gepest worden) vergelijken met de antwoorden van leerlingen over elkaar (rapportage door klasgenoten over wie er pest en gepest wordt), zien we dat deze cijfers niet gelijk zijn. Hier zijn een aantal mogelijke verklaringen voor. Om te beginnen gebeurt pesten soms subtiel en achter de rug van anderen om (bijv. buitensluiten), waardoor het voor klasgenoten lastig is om deze pesterijen op te merken. Daarnaast kan een leerling lastiggevallen worden door meerdere leerlingen die afzonderlijk kleine vervelende dingen doen. Het is mogelijk dat klasgenoten deze kleine vervelende dingen niet zien als pesten. Echter, al deze kleine dingen samen kunnen wel zwaar wegen voor de leerling die geïsoleerd wordt. Pesten heeft dus te maken met de beleving van het slachtoffer. Ieder kind heeft een eigen subjectieve grens vanaf waar vervelend gedrag aanvoelt als pesten. Het is daarom belangrijk om uit te gaan van de ervaring van het kind dat gepest wordt. Als een leerling zelf aangeeft gepest te worden, is het nodig om deze leerling hulp te bieden.
- **Jongens en meisjes:** Doordat we op T1 naar het geslacht van de leerlingen vroegen, konden we achteraf bekijken of jongens en meisjes gemiddeld even vaak gepest werden en pestten. Deze verschillen in gemiddelden waren betekenisvol.
- **Praten over pesten:** Op T3 stelden we een extra vraag aan leerlingen die zelf aangaven dat ze gepest werden: 'Heb je iemand over het pesten verteld?'. Als ze deze vraag met 'ja' beantwoordden, konden ze aankruisen aan welke personen ze dit verteld hadden. De opties waren 'vader/moeder/verzorger', 'broer/zus', 'vriend(in)', 'meester/juf' en 'iemand anders'. Ze konden meerdere antwoorden aankruisen.

Interacties tussen leerkracht en leerling

- **Wat kunnen leerkrachten doen?** Op T1, T2 en T3 beantwoordden leerlingen de vraag: 'Hoeveel kunnen leerkrachten op school doen om pesten te verminderen?'. Antwoordopties konden variëren van 1 (= Heel weinig of niets) tot 4 (= Heel veel). De antwoorden 1-2 en 3-4 werden samengenomen in de weergave van de resultaten. Enerzijds is het positief dat leerlingen veel vertrouwen hebben in hun leerkrachten om pesten te verminderen. Anderzijds moeten we oppassen dat leerlingen niet afhankelijk worden van hun leerkracht, maar ook in zichzelf geloven om het pesten (mee) op te lossen.
- **Hoe reageren leerkrachten?** Op T1, T2 en T3 beantwoordden leerlingen de vraag: 'Hoe vaak vind je dat jouw juf/meester op een goede manier op pesten reageert?'. Antwoordopties konden variëren van 1 (= Nooit) tot 5 (= Altijd). Leerlingen konden ook aangeven dat er nog niet gepest was bij hun juf/meester. De antwoorden 1-2 en 4-5 werden samengenomen in de weergave van de resultaten.
- **Reacties bij pesten (T1, T2 en T3):** Op T1, T2 en T3 beantwoordden leerlingen en leerkrachten vragen over de reacties van leerkrachten bij pesten. We onderscheidden vier soorten reacties: *bemiddeling* (bijv. 'De leerlingen helpen om het pesten op te lossen.'), *groepsdiscussie* (bijv. 'Het probleem met de hele klas bespreken.'), *slachtoffer steunen* (bijv. 'De gepeste leerlingen helpen.') en *disciplinaire maatregelen* (bijv. 'Zeggen tegen de pesters dat dit gedrag niet kan.'). Leerlingen en leerkrachten gaven aan hoe vaak zij

vonden dat elk type reactie werd toegepast door de leerkracht. De antwoordopties konden variëren van 1 (= Nooit) tot 5 (= Altijd). Leerkrachten scoorden op alle reacties gemiddeld hoger dan leerlingen. Het is niet onderzocht of deze verschillen betekenisvol waren.

- **Reacties bij pesten (T4):** Op T4 lazen de leerlingen eerst een kort verhaal. Daarna bevroegen we hun ideeën over: de houding van de leerkracht uit het verhaal ten aanzien van pesten (bijv. 'De leerkracht uit het verhaal vindt meedoen aan pesten verkeerd.'), de geschiktheid van de reactie ('Ik vind dat de leerkracht uit het verhaal op een goede manier op het pesten reageerde.') en mogelijk toekomstig pesten in de klas van het verhaal ('In de klas van het verhaal gaan nog leerlingen gepest worden.'). De antwoordopties konden variëren van 1 (= Niet waar) tot 4 (= Waar). Er waren vier verhalen die eenzelfde pestincident beschreven, maar verschilden in de reactie van de leerkracht op het pestincident. Doordat elke leerling één verhaal las, hadden we vier groepen van leerlingen waarvan we de antwoorden konden vergelijken. Al de weergegeven verschillen waren betekenisvol.
- **Band tussen leerkracht en leerling:** Op T1, T2 en T3 beantwoordden leerlingen vragen over hun emotionele (ook wel affectieve) band met de leerkracht. Enerzijds gingen de vragen over *nabijheid* (bijv. 'Ik kom goed overeen met mijn juf/meester.') en anderzijds over *conflict* (bijv. 'Ik heb vaak ruzie met mijn juf/meester.'). De antwoordopties konden variëren van 1 (= Niet waar) tot 5 (= Waar).

Visie van leerkrachten

- **Ondersteuning bij omgang met pesten:** Op het eerste meetmoment vroegen we aan leerkrachten in welke mate zij zich ondersteund voelen door collega's, directie, externe ondersteuners (bijv. CLB, pedagogische begeleidingsdiensten) en ouders in hun omgang met pesten. De antwoordopties konden variëren van 1 (= Niet) tot 5 (= Heel veel). Verder konden leerkrachten aanvullen of er nog anderen waren door wie ze zich ondersteund voelden. In deze antwoorden werd voornamelijk verwezen naar zorgteams.
- **Zelfeffectiviteit in de omgang met pesten:** We stelden leerkrachten vijf vragen om hun gevoelens van zelfeffectiviteit in kaart te brengen (bijv. 'Wanneer één van mijn leerlingen pest, dan kan ik met succes met de situatie omgaan.'). Leerkrachten konden antwoorden met een getal tussen 1 en 7 (1 = Helemaal niet waar; 4 = Enigszins waar; 7 = Helemaal waar). De antwoorden 1-3 (geen tot weinig vertrouwen), 4-5 (enigszins vertrouwen) en 6-7 (veel vertrouwen) werden samengenomen in de weergave van de resultaten. Een zeer klein deel van de leerkrachten (4%) gaf aan dat zij geen tot weinig vertrouwen in zichzelf hadden om met succes met pesten te kunnen omgaan. Het valt op dat het grootste deel van de leerkrachten (enigszins) vertrouwen heeft in zichzelf, terwijl toch meer dan één op de drie leerlingen aangaf dat hun leerkracht (bijna) nooit goed reageert op pestsituaties. Op basis van deze resultaten zouden we dus kunnen stellen dat het belangrijk is om leerkrachten goed op te leiden om adequaat om te gaan met pesten in het (lager) onderwijs.
- **Eigen ervaringen met pesten:** We bevroegen leerkrachten over hun eerdere ervaringen met anderen pesten (T1), zelf gepest worden (T1) en het verdedigen van gepeste medeleerlingen (T3) tijdens hun eigen schooltijd. Leerkrachten konden antwoorden met een cijfer tussen 1 en 3 (1 = Nee; 2 = Een beetje; 3 = Ja). De antwoorden 2 en 3 werden samengenomen om de percentages van leerkrachten die ervaring hadden met pesten weer te geven. Aanvullend gaf één op vier leerkrachten aan zelf gepest te zijn en één op vijf zelf gepest te hebben in het middelbaar.
- **Overtuigingen over pesten:** De resultaten zijn gebaseerd op de antwoorden van leerkrachten op T1. In de vragenlijsten onderscheidde we twee vormen van overtuigingen. Aan de ene kant waren dit oorzaken die *binnen* leerkrachten liggen (bijv. 'Pesten komt doordat de leerkracht onvoldoende stelling neemt tegen het pestgedrag.'). Aan de andere kant waren dit oorzaken die *buiten* leerkrachten liggen (bijv. 'Pesten komt doordat de pester thuis niet geleerd heeft om rekening te houden met een ander.').

Antwoordopties konden variëren van 1 (= Sterk mee oneens) tot 5 (= Sterk mee eens). De gemiddelde score van leerkrachten was iets hoger voor oorzaken die *buiten* hen liggen. Dit verschil was betekenisvol.

Visie van ouders

- **Belang van tussenkomsten van leerkrachten:** Op het eerste meetmoment ontving elke deelnemende leerling een vragenlijst voor zijn of haar ouders/verzorgers. Het overgrote deel van de ouders/verzorgers bezorgde de vragenlijst ingevuld terug aan de school. Eén van de stellingen in de vragenlijst was 'Ik vind het goed als leerkrachten tussenkomen bij pesten op school.'. De antwoordopties konden variëren van 1 (= Sterk mee oneens) tot 5 (= Sterk mee eens).

Verder lezen?

Informatie over pesten

- <https://www.beau-oldenburg.nl/infographic-over-pesten-op-basisscholen/>
- <https://www.beau-oldenburg.nl/infographic-cyberpesten/>
- <https://www.kieskleurtegenpesten.be/home>
- <https://www.watwat.be/zoeken#query=pesten>
- <https://www.weektegenpesten.com/blog/>
- <https://opgroeienblog.wordpress.com/>
Blog van onze onderzoeksgroep waarop bevindingen over onze studie worden geplaatst, zoals:
 - <https://opgroeienblog.wordpress.com/2020/03/25/pesten-op-school-wie-wat-waar-waarom-en-hoe/>
 - <https://opgroeienblog.wordpress.com/2019/02/27/elke-pestsituatie-is-er-een-te-veel/>
 - <https://opgroeienblog.wordpress.com/2021/04/08/hoe-staat-het-met-pesten-op-vlaamse-lagere-scholen-resultaten-uit-de-teachers4victims-studie/>

Praktische tips en tools voor scholen en ouders om met pesten om te gaan

- <https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/Werken-aan-een-verbindend-schoolklimaat.pdf>
- <https://ppw.kuleuven.be/platform>
(expertisecel rond leraarschap)
- <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/KiVa>
- https://www.preynet.ca/sites/preynet.ca/files/preynet_facts_and_tools_for_schools.pdf
- https://www.tenz.be/vormingen/kiva-antipestprogramma-kennismaking?gclid=EAlalQobChMIqai5m_CT5QIVibHtCh2LgQdsEAAAYASAAEgKh9PD_BwE
- <https://www.uantwerpen.be/nl/onderzoeksgroep/edubron/in-praktijk/toolbox/>
(toolbox voor geïntegreerde leerlingbegeleiding)
- https://www.vcov.be/storage/info/Aanbod/214_1535545170.pdf
(brochure voor ouders)

(Graphics: www.thenounproject.com ; www.flaticon.com ; www.freepik.com)